

EPISTOLARI CATALÀ JOAN MIRÓ 1911-1945

"Hôtel Récamier"

3 Place Saint-Justine
Paris, 25/6/35

VOL. I

Estimar Joan; mo'era grat
del vostre telegram d'ahir, me'ga
regraci' en nom meu a le moncho,
adelta i fer.

agui molt be', are tot en
roda a una velocitat vertiginosa,
insospitada.

Suposo estareu a punt de rebre
"l'instaur"; le portada s' meva, no
he lograt obtenir el color, con jo
volie ni la calitat de le materia.

El 1er juliol, abans de marxar
ls tely a Amèrica, fem una exhibicio.

Record al amic.
les abraçs, per tu de,

Miró.

La Editorial Barcino y la Fundació Joan Miró publican el primer volumen del *Epistolario catalán* de Joan Miró, que comprende unas 500 cartas

La obra que redescubre a Miró, el hombre y el artista

□ Entre los corresponsales se encuentran Lola Anglada, Josep Dalmau, Pablo Picasso, Sebastià Gasch, Salvador Dalí, J.V. Foix, Joan Prats y Joan Brossa.

“Siempre me han llamado catalán. Mi nombre veréis que siempre en todos los sitios es ‘Joan’, muy diferente de otros pintores de Barcelona que están fuera”, precisaba el pintor a Francesc Trabal en una entrevista de 1928. Esa fidelidad hacia la lengua y la tierra se percibe a lo largo de todo el *Epistolario catalán* de Joan Miró, cuyo primer volumen ha sido publicado recientemente por la Editorial Barcino, sello de la Fundació Lluís Carulla, y por la Fundació Joan Miró.

La edición del citado epistolario, establecido por el historiador de arte Joan Ainaud de Lasarte (1919-1995), director de los museos de arte de Barcelona (1948-1985) y amigo personal de Joan Miró, quien lo designó patrono de la Fundació Joan Miró, ha sido completada por un equipo de investigadores y documentalistas que han trabajado bajo la dirección de tres editores: Joan M. Minguet, profesor del Departamento de Arte de la UAB; Teresa Montaner, conservadora de la Fundació Joan Miró, y Joan Santanach, profesor de la Facultad de Filología de la Universidad de Barcelona y coordinador de la Editorial Barcino. La obra constará de dos volúmenes y contendrá un total de más de mil cartas dirigidas a más de cien destinatarios, protagonistas indirectos del libro.

Este primer volumen comprende 488 cartas y postales, muchas de ellas inéditas, escritas entre 1911 y 1945 a amigos, colegas y familiares, es decir, a personas relacionadas con el contexto cultural, social y personal más inmediato de Miró.

La correspondencia, básicamente en catalán, permite seguir la trayectoria de Miró desde sus inicios, su marcha a París, las estrategias de los años veinte, el esplendor de los treinta, su exilio y su compromiso durante la guerra, la penuria cultural franquista y su anhelo de retomar con energía la actividad interrumpida por causa de la Segunda Guerra Mundial. Las cartas muestran la faceta más íntima del artista y a un hombre dedicado en cuerpo y alma a su obra, en absoluto ajeno al mundo que le rodea.

Miró, conocido por sus proverbiales silencios, publicó pocos escritos, pero pronto intuyó el valor potencial de las cartas que enviaba: “Me permitiré aconsejarle que

guarde estas cartas mías, pues puede que algún día puedan interesarnos”, decía a Josep Francesc Ràfols en 1931 desde París.

La edición del *Epistolario* que ahora presentamos ha respetado escrupulosamente la ortografía y la puntuación de los documentos originales, con ánimo de preservar al máximo la esencia del artista. Las notas, casi un millar, fruto de una extensa investigación, aportan indicaciones históricas, biográficas, bibliográficas y artísticas que contextualizan o aclaran el contenido de las cartas. Cabe, así mismo, mencionar el esfuerzo por datar las cartas sin ninguna indicación cronológica. Por último, y a diferencia de otros compendios epistolares, se han incluido reproducciones de las obras a las que Miró hace referencia en sus escritos, así como el anverso de las tarjetas postales remitidas por él, cuyas imágenes componen un imaginario visual de la sociedad de la época e indicador de las preferencias o de la intencionalidad del artista.

Por todo ello, el epistolario constituye una fuente de primera mano para el estudio de la obra y la biografía del artista y la sociedad de su momento, de Joan Miró y Cataluña, de Joan Miró y el mundo. Un recorrido apasionante para los estudiosos, pero también para el público en general.

ConteBCN Comunica
Tel: 932 175650
info@contebcncomunica.com

Fundació Joan Miró
Tel: 934439484
press@fundaciomiro-bcn.org

Corresponsales

- 1.- Miquel Miró (padre de Joan Miró)
- 2.- Bartomeu Ferrà (L'Home de la Muntanya)
- 3.- Enric C. Ricart
- 4.- Lola Anglada (Lyda)
- 5.- Josep Francesc Ràfols
- 6.- Josep Dalmau
- 7.- Ramon Sunyer
- 8.- Rafael Benet
- 9.- Josep Maria Millàs-Raurell
- 10.- Josep Maria Junoy
- 11.- Marian Espinal
- 12.- Miquel Ferrà
- 13.- Joan Prats
- 14.- Pablo Picasso
- 15.- Manuel Humbert
- 16.- Joaquim Sunyer
- 17.- Antonieta (secretaria de Josep Dalmau)
- 18.- Sebastià Gasch
- 19.- Pablo Gargallo
- 20.- J. V. Foix
- 21.- Ramon Sastre
- 22.- Salvador Dalí
- 23.- Joaquim Torres-García
- 24.- Manuel Trens
- 25.- Pilar Juncosa

- 26.- Magí Albert Cassanyes
- 27.- Joaquim Gomis
- 28.- Mercè Ros
- 29.- Dolors Monmay (viuda de Josep Dalmau)
- 30.- Lluís G. Ylla (Cuñado)
- 31.- Domènec Escorsa
- 32.- Francesc Trabal
- 33.- Josep Lluís y Moncha Sert
- 34.- Dolors Ferrà (madre)
- 35.- Dolors Miró i Ferrà (hermana)
- 36.- Joan Brossa
- 37.- Enric Tormo
- 38.- Carles Soldevila

Algunos ejemplos de la transcripción de cartas y de la documentación mencionada en las notas.

Carta nº 95
A Josep Dalmau
Mont-roig, 18 de julio de 1920

“Mas Miró”
Montroig
(P. Tarragona)
Sr. D. Josep Dalmau
Barcelona

5

Benvolgut Sr. Dalmau:

Ja ting l'arrencada de treballar molt!

Dintre poc espero acabar dos teles que'm sembla li interessarán. L'una deu fer uns 80 x 90 i es: Un recó de calaixera vermella amb un cavall flamenc al damunt, un llibre, una pipa, una copa amb una flor vermella; paret del fons blanca i blava; miralls reflectant el paisatge que es veu al davant. Simple, sintética, vigorosa. He intentat anar a un art purament de concepte, que crec deu ser l'art de l'avenir. L'altra deu fer uns 65 x 60 i es: una taula negra: al damunt una fruitera amb un préssec i una pera, una ampolla de vidre, un tovalló desplegat amb un ganivet al damunt, dos cartes de joc al costat.

10

15

Aquet estiu penso atacar poc el paisatge, prefereixo aquí fer altres coses que'm corren pel cervell i esperar la tardor a Mallorca per atacar-lo de ferm.

Un d'aquets dies començaré a fer uns dibuixos i apunts, estudis per a un quadro important que ting pensat: un noi, un gos negre al costat, una regadora a terra; al fons el jardí de casa. Aquesta tela será molt grossa, quan jo sàpiga la mida ja li encarregaré el bastidó.

20

En fi, si logro reussir de tot lo que'm corre pel magí, crec que vosté estará content.

Avui he rebut una comunicació de la Junta d'exposicions invitant-me per a concórrer al Saló d'Automme. Crec seria convenient que jo hi concorregués per a preparar el terreny per a la futura exposició. Com ho arreglarem? Enviar coses fetes avans del 5 d'Agost es precipitadíssim, i a més es natural que aquest estiu faré coses millors i més importants que les que ara estic treballant. Vosté mateix arregli's amb qui sigui; tingui conte que la gent de casa nostra es molt viva. Espero que'm comunicarà lo que acordin i que ens posarem d'acord per les obres que hi ting que exposar. No oblidem que aquest pas es important, i que caldrá que la gent de Paris estigui avisada per a preparar-se el terreny.

25

30

Jo espero tenir el gust de poguer rebre la seva visita i ensenyar-li tot lo que tingui fet.

35

Molts records dels de casa per vosté i la seva Srã; saluts a la Srta. Antonieta, i vosté mani a son afm.

Miró.

18 Juliol, 1920.

.....

Carta manuscrita. Un full de 180 x 224 mm doblegat per la meitat en dues quartilles de 180 x 112 mm, escrit per les dues cares. Fons: Biblioteca-Arxiu de R. Santos Torroella.

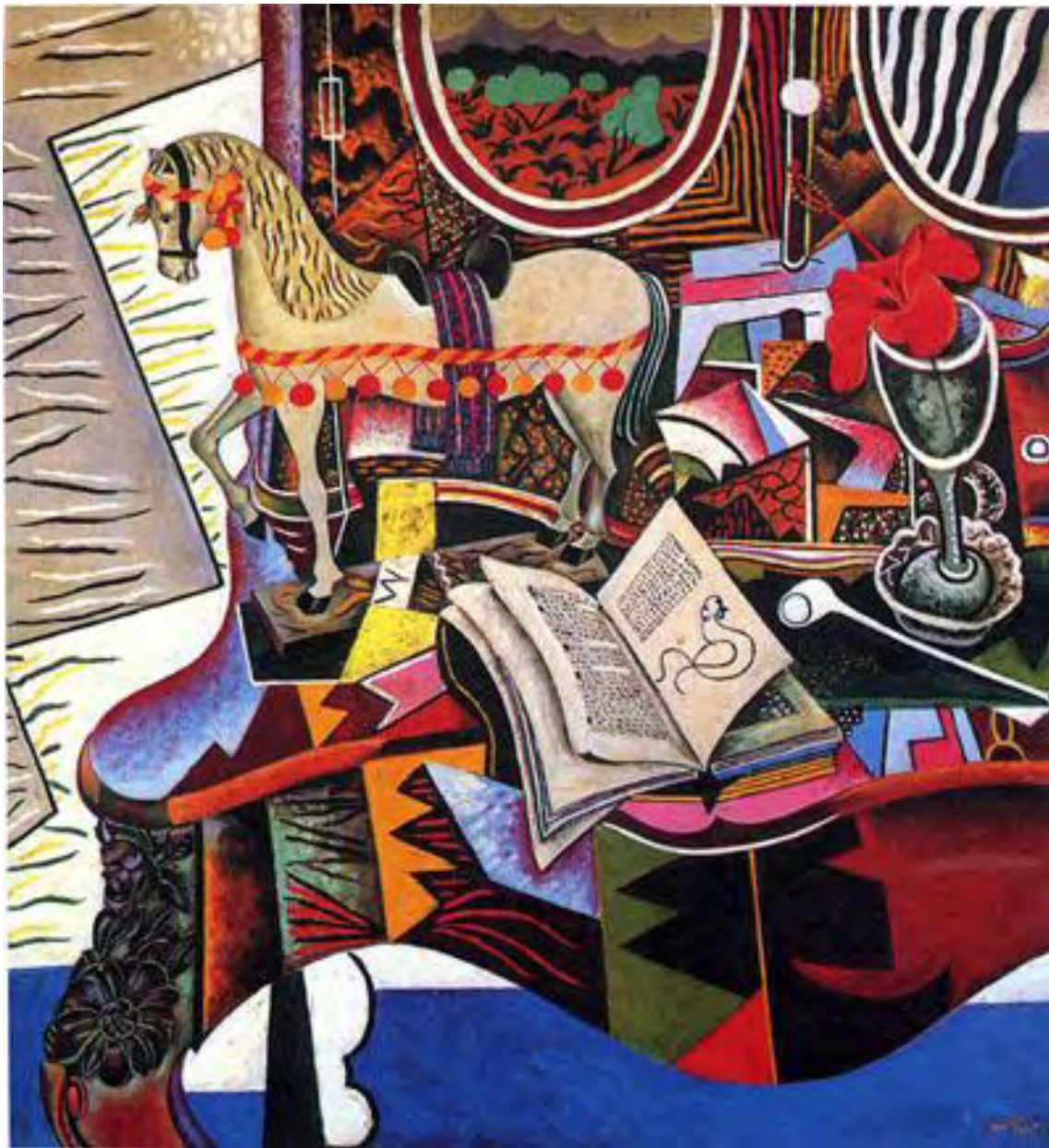
8. El cavall, la pipa i la flor vermella, 1920 (Dupin i Lelong-Mainaud 1999, núm. 76, pp. 68-69), i *Joc de cartes espanyoles*, 1920 (Dupin i Lelong-Mainaud 1999, núm. 75, p. 68).

18-21. Molt probablement, Miró estava gestant el quadre *La masia*, 1921-1922 (Dupin i Lelong-Mainaud 1999, núm. 81, pp. 74-75). En una entrevista que va concedir alguns anys més tard (Francesc Trabal, "Una conversa amb Joan Miró", *La Publicitat*, 14 juliol 1928), Miró corroborava que per a la consecució d'aquest quadre havia fet alguns dibuixos preparatoris.

25. Salon d'Automne, Grand Palais des Champs-Élysées de París, del 15 d'octubre al 12 de desembre de 1920. En aquesta mostra es van presentar obres d'uns quants artistes catalans seleccionats pel Comitè Municipal d'Exposicions d'Art. Miró hi participà amb dues pintures: *Portrait de l'artiste* (Dupin i Lelong-Mainaud 1999, núm. 72, pp. 64-65) i *Paysage* (Dupin i Lelong-Mainaud 1999, núm. 66, p. 59).

32-33. *preparan-se: enteneu 'preparar-nos'*.

Nota nº 8

El cavall, la pipa i la flor vermella, 1920
Philadelphia Museum of Art, Filadèlfia
Donación de Mr. and Mrs. C. Earle Miller

El joc de cartes espanyoles, 1920
The Minneapolis Institute of Arts, Minneapolis
Donación de Mr. and Mrs. John Cowles

Nota nº 9

La Masia, 1921 – 1922
National Gallery, Washington

En la página siguiente:
Francesc Trabal
“Una conversa amb Joan Miró”
La Publicitat, 14 de julio de 1928

Una conversa amb Joan Miró

La masia

Joan Miró, el pintor català que fa veure aconegut tota l'atenció de la crítica d'art de tots els palaus amb moltes de la seva 'Exposició a la Sala Bernheim de París, ha estat un dels Barcelona, de pas cap a Montroig, hem pogut obtenir d'ell uns mots sobre la seva vida.

interès més per la meua obra, fou 'La taula', que aquí no és coneguda. Picasso, amb motiu d'aquesta tela m'envia molts marxants. Era una tela extremadament apertada, disciplinada, que deixava veure ja cap on aniria la meua producció. Vaig fer una exposició a 'La Licorne', de París (ara no existeix aquesta galeria), i tampoc vaig vendre res. D'aquesta exposició se'n parlà poc, però en canvi, els pocs que en parlaren ho feren posant en mi les més grans esperances i afirmant que acabaria important-me.

Després d'aquesta exposició vaig tornar aquí. I altra vegada Montroig m'acollí amb tota la seva claror i amb tota la seva vida. Alhora vaig voler cloure tot aquell període meu que deu de Montroig veia tan clar, i vaig fer 'La Masia'. No n'heus de treballar constant i pesat! No m'heus de cada dia pintant-hi i fent estudis i tornant-los a destruir! 'La Masia' i fou el resum de tota la meua vida al camp. Des d'un gran arbre a un petit carapau, vaig veure posar-hi tot el que jo estimava al camp. Crec que és mesnat de donar més valor a una muntanya que a una formiga, (i això els paisatgistes no ho saben veure) i per això no dubtava de pintar-me des de m'altres del viure una mica. Fou alguns dies quan vaig conèixer el poeta mardarària Hemingway, i els Evan Shipman, Ezra Pound, els quals em ajudaren a tot un munt de 'The Little Review', de Nova York, presentant-me com a català.

ment tot el que feia. Començava la meua revista interior, 'D'Alquers' l'època no quedava absolutament 'Ni' 'Només' a París, i després de conèixer 'La Masia' i 'La taula', vaig tornar a París sense fer. En plena revolució i sobretot amb un 'toror' pel 'natural'. La meua amistat amb els joves intel·lectuals que vivien a París, fou molt multiplicada. Vaig conèixer a Michel Leiris; Roland-Fual; Georges Limbour; Salicrón, el pintor André Masson, etc. Abans de solucionar-se aquesta època de neguit, un dia vingué Picasso a casa i li digué que després d'ell era aquest el tot pas que s'havia donat en l'art de la pintura.

'Tornava a produir, i partint de la caillat, vaig aconseguir perdre el contacte de la realitat, com 'Portrait of Mme. K.'. Després em de tota influència pictòrica i del contacte amb el natural, pintava sentint un menyspreu absolut de la pintura. Pintava per necessitat i per fer quelcom més que sentir a París. La idea era de fer un treball de valor espiritual, de cap a més. Pintava d'aquella manera perquè no podia transgir amb cap d'altra. Sentia un esperit d'agressivitat, però a la vegada aquest el tot pas que s'havia donat en l'art de la pintura.

En fer el retrat de Mme. K. (que fou fet posant), em proposava fer una cosa realista, alhora anava eliminant, eliminant, fins a sentir-me, en aquest moment de la meua revolució completament anti-cubista, i fins a eliminar el cubisme de la meua obra. Per això potser tenia 'D'Alquers', quan vaig fer el que se'n va explicar. 'A Montroig' novament, vaig treballar amb un gran anhel 'La terra llaurada'; després produïa bàrbarament, rompent amb tot, i sense estranyar res. Molts dipintant tan sols en 'La terra llaurada' però en les altres gens. Era l'any 1925, quan tornava a París amb el que havia fet aquí, i tots els marxants que em visitaven-rien sorollant-me. Kaveler digué que estaria bé 'fer un four' de la meua pintura. Vaig rebre la visita d'Étienne Besson, que volia fer l'efecte d'una revolucionària, però dins de l'èmfasi del manoi tradicionalisme. Tots dos s'esverren i quedaren molt desorientats. En canvi, hi hagueren: En Benjamin Péret i En Robert Deans que es posaren al meu costat obrerament, em van ajudar a trobar un marçant, l'Améric Évaux. Cap d'un temps tornava a casa En Jacques Viot, que era en aquella època el director de la Galeria Pierre, que s'acabava d'inaugurar. En Viot és un aventurer genial al qual tinc una admiració extraordinària. És una gran estimació de la meua obra, i la meua pintura m'invità a separ i mentre sospaven ja, em proposà un contracte molt noble: Aquest home no tenia res de jueu. En Viot deixà la gerència de Can Pierre. L'oth i es llançà com a marxant meu amb un 'cerca' formidable. Després, en un moment donat de sapeugue d'Europa, i ara crec que és jutge de pau a Papete (Taiti). I actualment encara l'admiro, perquè és l'únic home que he trobat que realment arriqui quelcom en la vida.

Avui crec que no té cap valor operari de mi, ésser el meu marxant. Aquell fou qui organitzà la meua primera exposició a París, després de la de La Licorne, a la Galeria Pierre, amb una invitació signada per tots els sobrehomeres. Fou aquesta la primera exposició que em va fer vendre alguna cosa. Més tard, En Viot i En Pierre organitzaren una exposició super-realista a Can Pierre, i jo hi tenia dues obres: 'El diàleg d'insectes' i el 'Carnaval d'Arlequí'. Després d'això Viot desaparegué, ningú s'acabà on, alhora fou el mateix Pierre qui s'afanyà a oferir-me un contracte en ferm, el qual havia començat, segons paraules seves, esbombant que havia sortit una pintura còmica i hi's reventava de riure. L'estiu del 1926, vaig anar a Montroig altra vegada, i allí vaig tornar a treballar molt. En aquells moments començava ja a sentir una gran responsabilitat i vaig optar per un plan d'acte. Per això, convinguerem amb En Pierre que jo viuria completament a Montroig i que no esdevingués la meua obra absolutament a ningú, i així preparant una manifestació important donant plasticitat a l'agressivitat de la qual jo era ple, prepararem una manifestació de la meua obra, que en el moment de produir-se fes l'efecte d'un cop de puny.

Carta nº 264
A Salvador Dalí
París, 13 de marzo de 1929

22, rue Fourlaque
Paris (18e), 13.3.27

Estimat amic, Rebeu
la vostra força intel·lectual del 2.
En sembla equivocada
la vostra idea de fer una exposi-
ció a París, sense venir-hi prèvia-
ment i preparar el terreny
matèix. - Si no ho feu així
si can. segur que pararien
desaperebut, anul·lant doncs
la vostra opinió i al terreny
on de combat per un llarg
je que una exposició que
no es prepara ni en
mesos.

Creu que molt acerta
un mes a preparar venir
aquí tenim amic que
i que fariem tot tot lo que
del nostre abast.
Penseu que en el país del
son més i de la belle prudencia
no es decidixen en dir ni en mes

de o plenella fins després d'haver-li
vist el darrere, com fan els pagesos
a casa nostra per por de no deixar
el empedar (!).

al fons, creguen que aquí n'
hi ha tan covard com en el país del
duny (!!). - Tot m'hi imposa
pel terror, doncs per la xarriada
de, i per això cal adquirir-ne pre-
viament, i se'ny preescriptació el dret.

Perdonen m'hi un exposo una idea
que potser no s'hi veu, però se
que m'ho demanen, i he dit ja
clarament la meua opinió.

Li veim pel Maig, i veure. Prus el-ly
però vos per vuit dies; dieu-me quan
viadreu amb antelació.

Ahí a la tarda vaig conèixer el vostre
amit Berninell; és un home del més
i un petit que he vist. - Van parlar
molt de vos i de un farç.

Ja heu en el vostre veïnatge parlar
i manar a mitja!

Mira!

22, rue Tourlaque
Paris (18e), 13.3.29

Estimat amic;

Rebuda la vostra força interessant del 2.

Em sembla equivocada la vostra idea de fer una exposició a París, sense 5
venir-hi prèviament i preparar el terreny vos mateix. Si no ho feu així és casi
segur que passareu casi desapercebut, anul·lant doncs la vostra ofensiva i al
ensemps treient-vos de combat per un llarg temps, ja que una exposició que
piqui fort no es prepara ni en setmanes ni en mesos.

Crec seria molt acertat venir uns mesos ací i preparar el terreny; aquí 10
teniu amics que us estimem i que fariem tots tot lo que fos del nostre abast.

Penseu que en el país del bon sens i de la belle prudence no es decideixen en
dir si és mascle o femella fins després d'haver-li vist el darrera, com fan els
pagesos a casa nostra per por de no deixar-se enredar (!).

Al fons, creguèu que aquí s'és tan covard com en el país del seny (!!). 15
Sols un s'imposa pel terror, doncs per la xurriacada, i per això cal adquirir-ne
prèviament, i sens precipitació els drets.

Perdoneu si us exposo una idea que potser no és la vostra, però ja que
m'ho demaneu, us dic francament la meua opinió.

Si veniu pel Maig, jo seré a Brusel·les, però sols per vuit dies; dieu-me 20
quan vindreu amb anticipació.

Ahir a la tarda vaig conèixer el vostre amic Buñuel; és un home dels més
simpàtics que he vist. Vam parlar molt de vós i den Gasch.

Saludeu el vostre senyor pare, i maneua a vostre,

Miró. 25

.....

Carta manuscrita. Un full de 266 x 208 mm escrit per les dues cares. Fons: Fundació Gala - Salvador Dalí, Figueres.

4. La carta que Salvador Dalí envià a Joan Miró el 2 de març de 1929 (Arxiu Successió Miró, Palma de Mallorca) és molt interessant per comprendre el paper de Miró en la introducció de Dalí a París: "[...] Tinc una serie de grans telas realitzades i sento la necessitat d'intervenir a París amb una exposicio, aquesta seria el pun de partida oficial de la meua obra; per el Maig tindré obres suficiens. / No obstan vos demano el vostre conseil que no haig de dir-vos estimaré moltíssim i el que esperaré avans de pendre cualsevol resolucio concreta. / Avui em trobo llunyíssim de cuan ens varem coneixer. La pintura, la bona pintura, Braque, per exemple, m'irrita. Estimo per demun de tot la vostra obra, la d'Arp, la de Picasso, la de Masson, la que menys de tots. / En Poesia Benjamin Peret em sembla el mes gran poeta del nostre temps i sento en vers ell una gran passio i proximitat espiritual, vitalmen em sembla tambe d'un alt i puríssim valor moral. M'intaresa molt el pensament de Breton, la seva poesia gens. Aragon m'és indiferent em sembla intel·lectualíssim i artificial. Tot això ho dic unicament a fi de que tingueu una idea d'a on soc."

20. Entre l'11 i el 22 de maig de 1929, Pierre Loeb organitzà a Miró una exposició individual a la Galerie Le Centaure (avenue Louise 62) de Brussel·les. Joan Miró assistí a la inauguració.

Figueras - 2 - 3 - 29

Sr. Joan Miró

Estimat amic:

Actualment i després d'un treball molt intens em sembla que començo a dir coses per el meu compte. Tinc una sèrie de grans toles realitzades i sento la necessitat d'intervenir a París amb una exposició, aquesta seria el punt de partida oficial de la meua obra; per el Maig tindrè obres suficients.

No obstant vos demano el vostre consell que no haig de dir-vos estimaré moltíssim i el que esperaré avans de prendre qualsevol resolució concreta.

Avui em trobo llunyaníssim de quan ens varem conèixer La pintura, la bona pintura, Braque, per exemple, m'irrita,. Estimo per damunt de tot la vostra obra, la d'Arp, la de Picasso, la de Masson, la que menys de tots.

En Poesia Benjamin Peret em sembla el més gran poeta del nostre temps i sento en vers ell una gran passió i proximitat espiritual, vitalment em sembla també d'un alt i puríssim valor moral. M'interessa molt el pensament de Breton, la seva poesia gens. Arago m'és indiferent em sembla intel·lectualíssim, artificial. Tot això ho dic únicament a fi de que tingueu una idea d'a on soc.

Rebeu les meves salutacions més afectuoses.

S. Dalí

Carta nº 293
A Sebastià Gasch
[París], 4 de marzo de 1930

4 May 1930

Molt bé l'article
del "Mirador", que con-
sidero de lo més just i
he escrit sobre mi
i lo millor que he

escrit vostè, sense
me'culle de factor d'
atenen, ni d'aven-
cade (sic) ni de
'etapuardis (sic).
Com li "Meditation
esthétique" i l'"art roman-
tisme" de Bandelaire?
É admirable
Fotografia de, Miss.

4 Mars 1930

Molt bé l'article del "Mirador", que considero de lo més just que s'ha escrit sobre mi i lo millor que ha escrit vostè, sense màcula de fortor d'Ate-neu, sigui d'avençada (sic) sigui de retaguardia (sic).

Coneix "Méditations esthétiques" i l'"Art Romantique" de Baudelaire?

Es admirable.

Fort abraç de,

Miró.

5

.....
Nota manuscrita. Una cartolina de 90 x 140 mm escrita per les dues cares. Fons: Arxiu Emili Gasch.

2. Sebastià Gasch, "Joan Miró", *Mirador*, 27 de febrer de 1930. En aquest text, Gasch anunciava les exposicions de Miró a la Galerie Pierre de París i defensava l'hermetisme de Miró: "Els partidaris de la pintura-pintura, de la tècnica fi en si, de l'art per l'art, s'aparten de les teles de Miró amb fàstic insuperable. Car Miró ha substituït la pintura esperit a la pintura-matèria. Miró no és un ull, ni un cervell, ni una mà, sinó una ànima. Miró, l'únic a la nostra època, veritable místic, asceta perfecte, aconsegueix d'unir el seu esperit, desposseït de matèria, a l'esperit de les coses, desposseït de forma."

5. Miró es refereix als llibres de Charles Baudelaire *Curiosités esthétiques*, París, Calmann-Lévy Éditeurs, 1927, i *L'Art romantique*, III, París, Calmann-Lévy Éditeurs, 1925. Ambdós títols s'han conservat a la biblioteca personal de l'artista. A continuació del nom del poeta, al manuscrit hi ha unes cometes superflues.

JOAN MIRÓ

Una exposició d'obres de Joan Miró estarà oberta del 7 al 22 de març a les Galeries Pierre, de París. Exposició en dues etapes. Del 7 al 15: pintures. Del 15 al 22: dibuixos. Dos rounds, com m'acaba d'escriure aquest pintor. Amb molta de justesa, val a dir-ho. L'art de Joan Miró, en efecte, té tota l'agressivitat del campió de boxa, i les seves teles vigoroses aconseguen d'aterrar per més del compte, no els adeptes de l'academisme—aquests no

Lautrec i Toulouse Lautrec queda aixafat davant les genials *contrefaçons* del desconcertant andalús.

Picasso imita Ingres i Ingres queda anul·lat davant els intensos plagis del prodigiós malagueny. I és que la genialitat de Picasso és superior a la seva intel·ligència. Genialitat, he dit. L'art no és afer d'intel·ligència. L'art és afer de geni. Deia André Breton en parlar del pintor figuerenc: "Dalí és l'home que vacilla entre el talent i el

JOAN MIRÓ. — Retrat de Mrs. Mills en 1750 (1929)

JOAN MIRÓ. — Retrat d'una dama de 1820 (1929)

compten—sinó els delicats, fins i eteris representants del postimpressionisme: els febles patrocinats de tots els Fels, Guenne i Charensol del Continent.

Josep M. Planes em deia un dia que, personalment, Salvador Dalí sembla infinitament més intel·ligent que Joan Miró. És arriscat de reïar-se de les aparences. Joan Miró—l'antic verbalista tipus—com tots els temperaments rics de vida interior, té un aspecte singularment hermètic. Darrera d'aquest hermetisme exterior, però, s'amaga un foc interior ardentíssim. I, les aparences a part, no cal oblidar que la pintura no és afer d'intel·ligència. La intel·ligència excessiva handicapa molt sovint la divinitat inspirada del pintor. La intel·ligència excessiva de Dalí el mena—inconscientment, val a dir-ho—a a pillar, a saquejar les obres dels seus ídols del moment. Picasso, terriblement intel·ligent, s'ha permès també aquest luxe. Però Picasso imita Toulouse

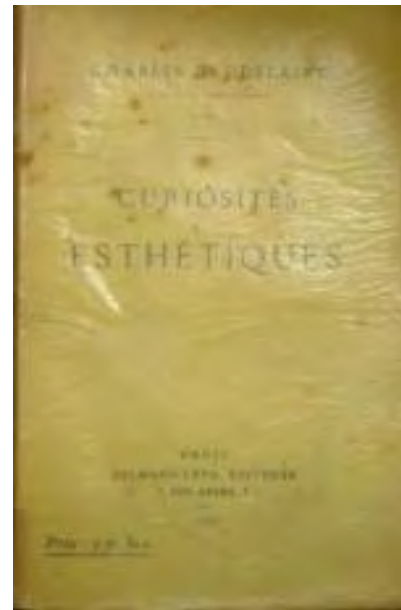
geni." Perfecte. Salvador Dalí és el talent. Però Joan Miró és el geni. El geni que infringeix violentament totes les lleis pictòriques establertes, en benefici de la intensitat espiritual.

Els partidaris de la pintura-pintura, de la tècnica fi en si, de l'art per l'art, s'aparten de les teles de Miró amb fàstic insuperable. Car Miró ha substituït la pintura-esperit a la pintura-matèria. Miró no és un ull, ni un cervell, ni una mà, sinó una ànima. Miró, l'únic a la nostra època, veritable místic, asceta perfecte, aconsegueix d'unir el seu esperit, desposseït de matèria, a l'esperit de les coses, desposseït de forma. I, fruit d'aquest contacte, neixen les seves obres, fets espirituals puríssims, decarnats, immaterials, que escapen a l'anàlisi del materialista. Saludem en Joan Miró el representant més pur, més absolutament pur, de la revifalla espiritualista d'ara.

SERASTIÀ GASCH

Nota nº 5

Charles Baudelaire
Curiosités esthétiques
París, Calmann-Lévy Éditeurs, 1927
Fundació Joan Miró, Barcelona
Depósito de la Família Miró

Charles Baudelaire
L'art romantiques
París, Calmann-Lévy Éditeurs, 1925
Fundació Joan Miró, Barcelona
Depósito de la Família Miró

Carta nº 352
A Joan Prats
París, 9 de diciembre de 1932

14, rue de la Colonne

(chez M^r. Calder)

Paris (13e), 9. 12. 82

Estimat amic, he adjunt unes
targes d'~~esta~~ invitació per una exhibició
de les darreres pintures que faig a la galeria
Collé. - Serà semblant a la fet a Barcelona
però durarà més temps, i per la meua
personal inscrita en les targes veuen que
tracta d'una cosa també caríbe privada
de, lo que és una excel·lent tacteria. - Això
no impedeix de cap manera que m'ocupi
seriosament de fer una gran exposició
m'han proposat per la primavera, i que
és molt possible en decidir-se fer.

seria convenient, i donaria for
ca moral a l' D. D. L. M. que els diaris for
també a Paris, amb les mateixes coses que
privadament vaig ensenyar a Barcelona,
lo que acabaria d'enfureïmar la glori
que no va veure ho. - Pot dir ho, a entregar
una tarja a la senyora de la galeria Lyra,
a n'en faré, Foixi Carranyes i es p^u m^u crequis
convenient. - Aquí s'han donat un cop aqu
tes coses, i malgrat ensenyar ho privatament
crec s'en parlarà molt.

He llegit l'article d'en faré a
'La Publi', que trobo està molt bé, se li dirà
de part meua.

Les teles millors ja les tinc venudes,
i espero que amb l'exposició seguirà la venda.

Aquí vaig estar amb a Varese,

i en veig redactar un projecte de gran envergadura que té per Barcelona.

Vingueren també Mmme. Bouehanner; Mm. de Babil, des Ballets Russos, però d'aquesta gent no és possible mai treure'n aigua clara. - Je et parlare' estourament de tot això per a Terni, i immediatament després de la meua exposició.

Per al Sr. Calder, molt content de lo que li proposeu, he escrit an en forma de la forma per anar a Madrid per la primera setmana de Febrer, i vindria a Barcelona, per la segona setmana, que crec seria un bon temps.

Records of amies.

Saluds a de care l'eu.

Entretots de man, ben cordial

Miró.

14, rue de la Colonie
(Chez Mr. Calder)
Paris (13e), 9.12.32

Estimat amic;

5 Us adjunto unes targes d'invitació per una exhibició de les darreres pintures, que faig a la Galerie Colle. Serà semblant a la feta a Barcelona, però durarà més temps, i per la menció personal inscrita en les targes veureu que es tracta d'una cosa també casi bé privada, lo que és una excel·lent tàctica. Això no impedeix de cap manera que m'ocupi seriosament de fer una gran exposi-
10 ció que m'han proposat per la primavera, i que és molt possible em decideixi a fer.

Seria convenient, i donaria força moral a l'A.D.L.N. que els diaris anunciessin que faig aquesta exhibició, privada també a París, amb les mateixes coses que privadament vaig ensenyar a Barcelona, lo que acabaria d'enfuris-
15 mar la gent que no va veure-ho. Pots dir-ho, o entregar una tarja a la senyoreta de les galeries Syra, a n'en Gasch, Foix i Cassanyes i a qui tu creguis convenient. Aquí han donat un cop aquestes coses, i malgrat ensenyar-ho privadament crec s'en parlarà molt.

20 He llegit l'article d'en Gasch a "La Publi", que trobo està molt bé, ja li diràs de part meva.

Les teles millors ja les tinc venudes, i espero que amb l'exposició seguirà la venda.

Anit vaig estar amb en Varèse, i em va redactar un projecte de gran envergadura que té per Barcelona.

25 Vaig veure també Mme. Bouchannet i Mr. de Basil, dels Ballets Russos, però d'aquesta gent no és possible mai treure'n aigua clara. Ja et parlaré estensament de tot això quan torni, immediatament després de la meva exposició.

30 Per al Circ Calder, molt content de lo que li proposeu, he escrit an en Gómez de la Serna per anar a Madrid per la primera setmana Febrer, i vindria a Barcelona, per la segona setmana, que crec seria un bon temps.

Records als amics.

Saluda als de casa teva.

Estreta de mans ben cordial,

35 Miró.

.....
Carta manuscrita. Un full de 269 x 210 mm escrit per les dues cares. Fons: Fundació Joan Miró, Barcelona; donació de Joan Ainaud de Lasarte.

5-6. Exposition Miró a la Galerie Pierre Colle (29, rue Cambacérès), de París, del 13 al 16 de desembre de 1932. S'hi exposaren obres recents: pintures de petit format i objectes. Comercialment la mostra fou un fracàs, com testimonia una carta que Miró escriu a Pierre Colle el 25 de desembre en la qual, entre altres coses, diu: "Mon cher ami; j'ai beaucoup regretté de ne pas vous avoir vu avant mon départ. L'exposition que vous avez organisée chez vous m'a été fort sympathique et je suis très content de l'avoir faite. Je ne peux cependant pas m'expliquer comment se fait-il que votre clientèle n'a pas acheté un tableau" (Merly 2004, p. 362).

5. d'invitació: corregeix "d'exhib" al manuscrit.

8. Joan Miró havia fet una exposició de les seves darreres obres a les Galeries Syra de Barcelona el 18 de novembre de 1932. Era una de les primeres iniciatives culturals organitzades per l'ADLAN (Amics De L'Art Nou). El conjunt de peces tenia una destinació immediata: l'exposició d'obra recent a la Galerie Pierre Colle de París. La mostra va tenir un caràcter privat, reservada als socis de l'ADLAN, i només va estar oberta algunes hores, d'onze a una de la nit. Sebastià Gasch ("Amics De L'Art Nou", *La Publicitat*, 30 de novembre de 1932) escrivia: "Aquella nit, les Galeries Syra feien goig de debò. Tots els socis de l'ADLAN, els seus assessors i els seus col·laboradors, ompliren la sala gran de les simpàtiques galeries per poder assaborir la producció recent de Joan Miró. Exigit el vestit de nit, els smokings dels cavallers i els vestits de soirée de les dames donaren a l'acte una brillantor especial, absent generalment de les inauguracions de les nostres migradetes exposicions." En canvi, Guillem Díaz-Plaja en feia una lectura molt menys entusiasta en el seu article "Notes a un catàleg inexistent: Joan Miró a les catacumbes", *Mirador*, 24 de novembre de 1932.

12-15. Tal com Miró demanava, hi va haver unes referències a la seva exposició a la galeria Pierre Colle en l'article de Sebastià Gasch "Crisi necessària", publicat al setmanari *Mirador*, 12 de gener de 1933, com també en una nota apareguda al diari *El Matí* el 13 de desembre de 1932.

15-16. La "senyoreta de les Galeries Syra" era Montserrat Isern i Rebescall.

19. Sebastià Gasch, "Amics De L'Art Nou", *La Publicitat*, 30 de novembre de 1932.

23. va: a continuació hi ha "p", ratllada.

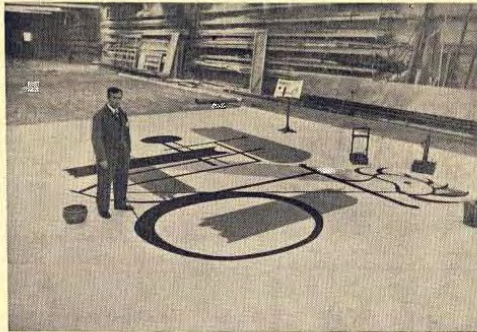
29-31. El Circ d'Alexander Calder es va representar els dies 1 i 2 de febrer de 1932 a la Residencia de Estudiantes de Madrid i els dies 11 i 12 de febrer del 1933 a les Galeries Syra de Barcelona. Les Galeries Syra acolliren també una exposició de dibuixos i objectes de Calder (inaugurada el 13 de febrer), tot sota l'organització de l'ADLAN. Sebastià Gasch, en el seu article "Un ianqui a Barcelona" (*Mirador*, 23 de febrer de 1933), es referia a la gent coneguda que havia assistit a la funció del "circ més petit del món" i escrivia: "En un racó, figureta de pessebre, absent com una flor, hi ha Joan Miró que somia amb els ulls fits en un altre món."

NOTES A UN CATELEG INEXISTENT

Joan Miró a les catacumbes

AL MARGE DE LA PASSIO. — Diven-
des: dia 18 de novembre a les cases de la
nit, mentre la febre política s'anticipava a
la ciutat, un grup d'amics es congregava
en una galeria d'art. Aquest grup d'amics
(de l'art nom: A. D. L. A. N.) anava pie
d'un extern jervac rituat, on l'elapeta noc-
turna fulgurava, a presenciar un acte clau-
dual. Soltes l'atenció tèrbola de bàbra i de
vaifúnia de la nit, l'estoi d'antics anava a
cremar encens davant de cases més veridi-
cables, amb més voluntat d'eternitat, ara

Plato, que alu que l'artista no és més que
un home que interpreta un déu que el cor-
pren i que li llet, mentre la divina fusió
duca, tota intel·ligència i tota raó. Però
aquesta excusa adirable no pot fer-la mai
seva el crític, al qual no és permès de re-
farse d'un entusiasme, sinó que se li exi-
geix una actuació que faci de pont entre
el llure joc espiritual de l'artista i el seny
estrict de l'espectador. Per això els crí-
tics no poden mai fer altra cosa que terri-
car punts de referència (bé preceptius, bé

Miró pintant el decorat de «Jocs d'infants».

Joan Miró — orgèlicament sorprès sota el
smoking—que anava a mostrar, per dues
hores breus, la darrera etapa de la seva
producció.

RTU. — Unes mans trèmiques anaven
deixant mues les obres circunrades en la
més profunda de les concòpits. Quins co-
lors, varges de barreja, inventats en la seva
pirueta primària, aquests colors de los teles
de Joan Miró? La mica de sorpresa i a
mica—per qué no dir-ho?—de desconfiança.
No, senyors i senyors, no són equívoca;
són simplement—però vaerlucament—decora-
cions. Pronguem el mot decoració—veg' suc-
preses ofeses—en un statit ample i comica.
cendat i no pas en un sentit pujoratiu. La
discussió s'enlla sobre aquest terreny.
A veure si ens fessim una mica explícita.

**IRRESPONSABILITAT DE L'ARTIS-
TA I RESPONSABILITAT DEL CRÍ-
TIC.** — Primer que té això: Que l'artista
no cerqui en el crític el seu ataxic len-
guatge. Entre altres raons, perquè el len-
guatge de l'artista és, bénc en els casos
de més racionalitat, un llenguatge inco-
mpatible. I, altrament, perquè l'artista té la
voluntat lliure i el deure i el diet d'actuar
irresponsablement en tot el que fa referen-
cia a la seva expressió. Això ja ve des de

objectius, una mena d'item de garanties
constitucional que posin l'espectador no pas
en una posició de sentir l'obra d'art, cosa, són
possible totalment per una fusió amb l'ar-
tista, sinó simplement en posició de com-
pendre—o en el més designat dels casos—
de jersu'a càeres. Però, ben satis, artista
i crític parlen llenguatges diversos i intel-
ligibles entre ells.

**ART SUBSTANTIVA I ART DECO-
RATIVA.** — Instaleixo que *parlant llenguat-
ge de critic*, l'única manera de filar la dar-
rera etapa de Joan Miró és quallicant-la
d'art decorativa. (I parlem llenguatge d'ar-
tista? Bé. Però cal que aquest sigui el llen-
guatge de l'artista-Joan-Miró; qui sap par-
lar-ho?) Cal resignar-se en una freda i im-
placida agrupació de dades externes i pos-
siblement segures. Naturalment, la línia
que separa l'art decorativa de l'art que po-
drien anomenar substantiva (és molt prima-
ria i a més a més sagacitat. Però és evident
que hi ha en tota l'obra d'art (prenent Grò-
cia per exemple), o bé una voluntat de sa-
nefa geomètrica o bé una voluntat de Fi-
des.

EL QUADRO I EL MARC. — En el
terreny pèdric anomenem quadros tot
allò que és fet en format d'un marc. És a
dir, tot allò que és construït segons un
cercle rígid que externament penelat i que
internament el presideix. Ortega y Gasset,
en un volum d'El Espectador, diu: «Viquen
els quadros allotjats en els marcs. Aquesta
associació de marcs i quadros no és acci-
dental. L'un necessita de l'altre. Un qua-
dro sense marc té tot l'aire d'un home es-
poliat i nu. El seu contingut sembla ves-
sar-se pels quatre costats de la tela i des-
fer-se en l'atmosfera. Viceversa, el marc
postula conscientment un quadro per al seu
interior. Ius al punt que ecan li manca
tendix a convertir en quadro tot el que
es veu al seu través. La relació entre un
i l'altre és doncs essencial i no pas fortuïta;
té el caràcter d'una exigència fisiològica.»

I bé; un té tota la impressió que aques-
tes teles de Joan Miró no estan sotmeses
al marc. Que les línies—i les quals s'ha
trobat, sense permís de l'autor, fueres d'in-
fusori o d'intest; podrien esdevenir més
llargues o més curtes, més amples o més
estretes, sense perdre la seva qualitat de
cosa orgànica (coll d'organisme) i sense
perdre gims ni mica la seva espontània vi-
balitat decorativa: la seva màgia, capladora
magnífica combinació de colors. Ampliet,
fins que fúgim el llumari de Pesebrari,
qualsevol d'aquestes pedres teles de Joan
Miró, i us donarà exactament les decora-
cions que el, ha pintat—expressament—fa-
ce per a una companyia de bolles ristes.
Proveu ara de fer la mateixa prova amb
un pintor substàntiu, i veureu com us
falla; tot intent de convertir-lo en esceno-
grafia.

ELS OBJECTES. — Dels objectes—fús-
tes, claus, osses, pots de mercuriada, gúbics
i miralls—no es parla-ne; no són ni tan
sols diversits.

GUILLEM DÍAZ-PLAJA

BADRINAS MOBLES

Diagonal, 640

SYRA

Úsable,

inaugurat de l'exposició

PERE DAURA

Objectes per a presents
Decoració

Diputació, 262 Telèfon 18710
Barcelona

"Amics de l'Art Nou"

per
Sebastià Gasch

Acl, l'artista que ha intentat dir alguna cosa nova i que, tot i evitant-se del fàcil naturalisme imperant, ha volgut crear en comptes d'unitat, inventar en comptes de repetit, ha ensopegat invariablement amb l'hostilitat franca dels nombrosos partidaris del còmode "anar fent". Acl, davant l'aparició d'un artista innovador, els tradicionalistes s'han apresat a formar els front únics, que ha iniciat ràpidament una vigorosa ofensiva contra l'audaciós i importat personatge, que ha vingut a destorbar la digestió dels admiradors de l'etern paisatge i de l'eterna natura morta. Acl, resumint, l'artista que ha intentat defugir els tòpics pictòrics o escultòrics en ús, ha tingut indefectiblement mala pressa.

Dissortadament, aquesta ha estat sempre regla general que molt poques excepcions confirmen. Alguns dels dibuixos que Joan Miró exposà en 1918 a les Galeries Dalmau foren esquinçats despiadadament. I algú s'imposà la tasca feixuga de no maure's tot el sant dia de l'exposició, per tal de notificar als visitants que tot allò era l'obra d'un boig.

Dall fou tan durament combatut com Joan Miró. I ara, en ple 1932, encara hom mal parla dels arquitectes funcionals, i aquell que, massa atrevit, gosa crear construccions inèdites i objectes insòlits és titllat brutalment de putrefacte i d'acadèmic. I aquest tracte despectiu ix dels llavis d'alguns manobres de l'esclat que s'entremen, d'ençà que començaren a esculpir, a repetir eternament la mateixa figura i el mateix "bibirot". No sabem pas qui són els acadèmics Aquells que, òrfens de tota facultat inventiva, fan sempre una mateixa cosa, o aquells que, creadors, diuen alguna cosa nova, es renoven constantment. Els nostres innovadors, isolats, no poden fer altra cosa que emigrar. I es dona el cas paradoxal que el pa i l'aigua que acl hom els nega amb insistència, fora d'acl hom els els prodiga amb llarguesa.

Fa alguns anys, els que redactàvem "L'Amic de les Arts", aconseguírem agrupar els inconformistes i arribàrem a crear un bloc protector dels interessos morals dels perseguïts i dels menyspreats com a patriotes. Però la política s'encarregà de dispersar-nos. Preocupacions patriòtiques més importants que les petites baralles artístiques abassegaren amb ràd l'atenció dels catalans. Però ara, reconeguts els nostres drets patriòtics, més apaivagada la passió política, les qüestions artístiques es tornen a situar lentament en un primer pla. Reneixen les polemiques. L'hostilitat contra els innovadors torna a dibuixar-se amb contorns més precisos que mai. Ressuscita el front únic dels tradicionalistes. I, davant d'aquest, acaba de néixer-ne un altre.

Uns quants simpatitzants per l'art que intenta dir alguna cosa nova s'han aplegat sota el nom d'ADLAN (Amics de l'Art Nou). Llibres que no troben editor, exposicions que no troben sala, tot allò que només compta amb l'adhesió d'una minoria selecta, serà acollit amb complença per l'ADLAN, que ha iniciat les seves activitats sota els millors auspicis. A l'exhibició del circ de l'escultor americà Calder, que ja fou bellament comentat en aquestes pàgines pel poeta J. V. Foix, seguiran altres actes importants: una exposició privada dels objectes d'Angel Ferrant, que, tot just pressentits, ja han aixecat una tempesta de protestes; una sessió de dansa: balls gitanos — la inspiració — juxtaposats a les donses de Joan Magrinyà — el càlcul —. I altres projectes del més alt interès.

Però avul volem parlar breument d'un acte d'importància capital que l'ADLAN ha realitzat fa molt pocs

dies. Les obres de Joan Miró — les més recents, les d'aquest estiu — han estat presentades per ADLAN en exhibició privada, exclusivament per als socis. No cal subratllar la importància considerable d'aquesta exhibició. Gràcies a l'ADLAN, les obres recentíssimes del Miró actual, totalment desconegut a Barcelona, han estat exhibides privatament a la nostra ciutat, dos dies abans d'èsser embalades amb destinació a París, on seran exposades en una de les galeries d'allà més importants. El que volem subratllar és l'originalitat de la presentació. Una nit d'aquestes, d'onze a una, els objectes i les pintures darrers de Joan Miró foren exhibits a porta tancada a les Galeries Syra. (Aprofitem l'avinentesa per a remarcar l'exquisida gentilesa de la senyoreta Montserrat Isern, directora de les citades Galeries, que cedi la sala gran i donà tota mena de facilitats, malgrat les moltes dificultats a vèncer, per a realitzar aquesta exhibició.) Aquella nit, les Galeries Syra feien goig de debò. Tots els acítics de l'ADLAN, els seus assessors i els seus col·laboradors, omplien la sala gran de les simpàtiques Galeries per poder assaborir la producció recent de Joan Miró. Exigit el vestit de nit, els smokings dels cavallers i els vestits de soirée de les dames donaren a l'acte una brillantor especial, absent generalment de les inauguracions de les nostres migradetes exposicions.

No volem, ni sabem, comentar les obres de Miró. Formes mai vistes, colors mai suposats, força expressiva mai somniada, veritables creacions d'un poeta puríssim, les obres de Miró són un formidable fet humà, que no pot ésser comentat amb la fraseologia estereotipada de la crítica. Obres tan excepcionals s'estimen amb passió, o es rebutgen amb indignació. Nosaltres les estímem profundament. Les sentim sense voler comprendre-les. Això és l'única cosa que sabem dir davant d'elles.

Afegirem, només, que les obres de Miró, tot just descobertes d'una a una, segons un ordre cronològic rigorós, ensopegaren immediatament amb l'admiració entusiasta de molts i amb l'oposició decidida de pocs. Aquests darrers, algun literat, administrador d'Eugeni d'Ors i que, com aquest, està carregat de teories però que té un olfacte nul, i falla lamentablement davant tota obra viva que no pot ésser encasellada dins una tendència determinada, les titllaren precipitadament de decoratives. Error greu. La bona nls ulls els impedeix de veure que els colors de les obres decoratives pessigollegen estrictament els nostres ulls, mentre que els colors de Miró, verges i purs, acabats de néixer, mai vistos, mai somniats, d'una intensitat en profunditat extraordinària i d'una vida obsessionant, ultra colpir fortament els nostres ulls, ens produeixen una emoció molt més punyent i molt més profunda. Però quan aquests comentaristes lleugers i superficials ens assabentaren que, per a ells, la pintura romànica és també decorativa, no cal dir que ens posàrem ràpidament d'acord. Però no ens hi posàrem pas tant quan afegiren que mancava concepte en les obres de Miró. Concepte, per a ells, valia dir anècdota i literatura, aquell argument de les pintures aptes per a il·lustrar un text, les úniques que comprenen certs literats, capaços únicament d'entusiasmar-se davant les obres il·lustratives i literàries d'una Angeles Santos o d'un Grau Sala, per exemple. Obres impures, el contingut anecdòtic de les quals dissimula la seva absència absoluta de contingut. És a dir, l'antitesi de les obres de Joan Miró: obres no figuratives, belles en si i no per comparació. Contingut amnic alliberat de contingut descriptiu, alleugerit de llast narratiu.

Crisi necessària

No recordem qui va dir—Salmon?, Ors?— que el cubisme fou una mena de Quaresma. La frase és enginyosa. I bastant exacta. A començaments d'aquest segle, en efecte, la pintura volgué imposar-se una temporada d'abstinència. En aquell temps, la pintura, que vivia de les deixalles de l'impressionisme, i que era incapaç de copsar l'intima significació de l'obra de Cézanne i de Seurat, e's únics contemporanis dels impressionistes que sentíren la necessitat imperiosa de construir, aquella pintura, repetim, havia de degenerar fatalment en un art completament amorf. Un colorisme inconsistent del qual la línia era absent. Però després del Carnaval ve la Quaresma, i després del Carnaval post-impressionista, vingué la Quaresma cubista. Després de l'orgia colorística, l'abstinència obligada. L'austeritat del règim estructural. Després del pecat, la penitència.

Actualment, la pintura torna a tenir el rostre pàl·lid i desfet de l'època quaresmal. La pintura, millor dit els pintors, tornen a dejunar. Però mentre l'abstinència cubista era metafòrica i volguda, l'abstinència actual és real i forçosa. La crisi és la causa d'aquesta època de vaques magres de què es queixen ara molts pintors. França és el país en el qual la crisi fa més estralls. Tots els que arriben de París —i són molts!— pinten la situació amb colors molt negres. Tots els contractes, fins els de les *vedettes*, han estat anul·lats. Molts marxants pieguen. Els pintors estrangers s'apressen a canviar de clima, retornen al seu país. I si a París el desastre pren proporcions tan catastròfiques, és degut al fet que la prosperitat immediatament anterior a la crisi actual era també desproporcionada.

A París, l'època de les vaques grasses fou el *bluff* més considerable que ha existit. La inflació més artificial i més absurda. Després de la guerra, el diner circulava abundantment. Els nous rics es multipliquen. Arrossegats pel deliri de grandesa i pel desig de figurar, adquiríem quadros i escultures amb el mateix frenesi amb què compren joies, cotxes i entretingudes. La juuèria de la *Rue de la Boétie* no bada. Els marxants obren l'ull. Ensumen negocis fabulosos. Neix l'especulació desenfundada. Les demandes són superiors a les ofertes. Cal improvisar artistes. Les nul·litats són consagrades genis. Mai no s'havia vist un enlairament de mediocritats com aquell. Comencé a la fi, tota aquella paucilla pseudo-artística ha d'ésser imposada a còpia de propaganda. Només una forta publicitat pot fer vendre aquella *camelote* inferior. I els marxants intervenen diaris i revistes. Els crítics comencen a crear frenèticament prestígit, fràgilment bastits en l'aire. Els *simes* neixen i moren vertiginosament.

Uns marxants volen imposar Vlaminck, Rouault, Soutine... I una gran revista s'empenca el *retorn a l'assumpte*. La pensada era molt lògica, aparentment. L'abstracció cubista agonitzant, calia retornar al *sujet*. Calla novament agenollar-se humilment davant el natural. Un quadro era la natura vista per un temperament. I un temperament com més dramàtic millor. I una pintura com més pastosa millor. I neix el neo-romanticisme, vulgarment conegut per *l'École du torchon gras*. És a dir, les obres de Vlaminck i de Rouault que uns marxants volien imposar. Soutine, sobretot, és posat als nivells. Un marxant li organitza una exposició memorable. I un sub-Soutine brolla a cada cantonada. A Montparnasse, tothom pinta bous esventrats...

Però els marxants que encara tenen teles cubistes emmagatzemades posen el crit al cel. Es belluguen incansablement. I aviat, una altra gran revista inicia la contraofensiva. Què vol dir retorn a l'assumpte? Res, res d'això... Abstracció, encara. I és inventada una altra pensada aparentment molt lògica, també. El purisme i el neo-classicisme, conseqüències directes del cubisme, eren massa glacials. Calla humanitzar-los. Abstracció, sí. Però amb poesia. I sorgeix una tendència nova de trinxar. Allò que, després de la gran exposició Picasso de 1926, fou anomenat *plástica poética*. «La nova manera picassiana ha d'ésser el punt de partida del lirisme plàstic naixent, s'esgarga-

mella des de la gran revista el seu director. Però no n'hi ha prou amb Picasso. Calen uns quants deixebles. El mercat els exigeix. I e's homes de la gran revista comencen a córrer tallers. Troben quatre pintors joves espanyols disposats a tot. I allò que podríem anomenar la *rifada del segle* és un fet. Els joves espanyols plagien Picasso amb convicció. La revista e's ha descobert. La revista els imposa. La revista fa vendre els seus productes. Un d'ells, el que havia d'ensorrar-se més aviat, cobra sous fabulosos. Té un contracte que li assegura 10,000 francs

Pintura d'època d'inflació

cada mes. Un altre té tanta feina, que ha de produir teles en sèrie. N'arreglera cada dia set o vuit en el seu taller, damunt les quals va col·locant un mateix color: primer el blau, després el groc, etc... No inventem. Tot això és rigorosament autèntic. I tot això no podia durar, naturament. I després del gran Carnestoltes de la prosperitat ha vingut la Quaresma de la crisi. La crisi ha fet la gran escorbada. Tots aquells genis improvisats han abandonat París. Han passat a millor vida tot i deixant una herència feixuga de centenars de teles que els marxants no poden vendre ni a pes.

La crisi actual era necessària. Ha tingut una indiscutible utilitat. Ha eliminat brutalment totes les mediocritats, tots els pseudovalors. Cada època ha llegat a la posteritat quatre o cinc noms. El temps, implacable, s'ha encarregat d'eliminar els deixebles, els plagiaris, els sub-mestres. A la nostra època, la crisi, més expeditiva, ha estalviat feina al temps.

Un amic nostre, que acaba d'arribar de París, ens diu que la crisi econòmica persisteix, però que l'optimisme sembla renèixer. I que, després de la vigorosa escorbada, només es cotitzen els que portaven alguna cosa a dintre. Tots aquells que, en comptes de plagiar, han creat. Tots aquells que han dit i fet alguna cosa nova. Tota la joventut artística d'aquests darrers anys ha estat influenciada per Picasso. Carl Einstein, un dels millors crítics del món, autor d'una importantíssima *Historia de l'Art* que ara s'està traduint a l'espanyol, ha dit fa poc que els joves que vulguin salvar-se han d'esforçar-se a alliberar-se totalment de la influència del gran pintor andalús. I ha afegit que, de tots els artistes joves actuals, Joan Miró i l'escultor Giacometti són els únics que han aconseguit alleugerir-se d'aquest llast. Els més nets d'influències picassianes. Aquests, tots els que treballen pel seu compte, i diguin coses seves i no coses dels altres, seran els únics que comptaran en el demà pròxim. Joan Miró, que acaba d'exposar a París les obres que foren exhibides fa poc a Barcelona en sessió privada organitzada per A.D.L.A.N., ha obtingut un èxit falagüer. Ha venut gairebé totes les obres exposades. I això és el símptoma més eloqüent que podríem adduir.

SEBASTIÀ GASCH

Sebastià Gasch
"Crisi necessària"
Mirador, 12 de enero de 1933

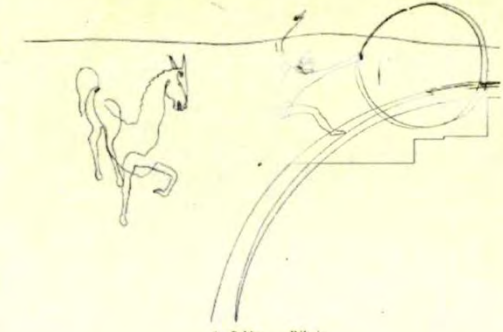
Un ianqui a Barcelona

Aquell Calder que us presentàvem fa cinc mesos — «immens, feixuc com un pes fort retirat, amb un rostre de nen de bolquers i l'aire sanitäts d'un farmer de Wyoming o de Nebraska» —, ha tornat a passar per Barcelona. Ja ens hem ocupat altres vegades d'Alexandre Calder. MIRADOR li dedicava la setmana passada un comentari, que era una visió justíssima de les representacions de circ i de l'exposició d'objectes i dibuixos que aquest escultor americà ha efectuat darrerament a Barcelona. Però Cal-

der, tant o més important com a home que com artista, és un temperament tan original que ens sembla que val la pena d'insistir.

Hem fet amb Calder l'inevitable *tournee des grands ducs* pel districte V. El barrió chino — com diu ell en un espanyol de clown americà — el té enterat. L'altra vegada ja s'hi va divertir de valent. Ara hi ha volgut tornar de totes passades. Sabem que a París no parlava a les seves amitats d'altra cosa. «Sobretot que no el tirin a terra — exclama —, o si no no em veureu més a Barcelona.» El tranquil·litzen. Fa tanta anys que en parlen i no es decideixen mai... Els andrògins preciosistes de Cal Sacristà l'intriguen. El quadro flamenc del Bar del Manquet l'entusiasma... Allà, entre dues danses, el parlem del seu circ. L'informem d'allò que tothom diu. Que ell es diverteix més amb els seus ninots de ferro i drap que no els espectadors. I Calder, que té les requintes inesperades i desconcertants dels pallsos genials, ens contesta amb impagable serietat: «Sí, Jo tinc tot el públic al davant per a divertir-me, mentre que el públic només es pot divertir amb mi.»

L'endemà el retrobem a les Galeries Syra. El dia abans de les seves exhibicions. S'entesta a oferir-nos les primícies dels seus objectes i dels seus dibuixos. I agafa la carpeta on guarda les seves guaixes. L'obre. Però tots els dibuixos estan col·locats a l'inrevés. Amb tot, ell no s'immuta. Es disposa a ensenyar-nos-els. I davant les nostres protestes, engega: «No hi fa res. Així el dia de l'exposició, quan els veureu del dret, us semblaran uns altres i tindreu una sorpresa.» Calder, ja ho hem dit, veritable criatura gran, es diverteix amb tot. Amb el seu circ. I amb els seus dibuixos, també. Mentre un altre artista us mostra les seves obres amb gran serietat i emoció continguda — la impassibilitat que gasta i el silenci que observa Joan Miró en aquests casos fan una gran impressió —, Calder s'ultraïa inòcnicament i ingenuament els seus dibuixos que us va ensenyant: «Això és l'esquelet d'un Tal (un dels assistents). Això altre és una bombeta de les que exploten al barrió chino...», i altres facècies infantils per l'estil.

A. Calder. — Dibuix

der, tant o més important com a home que com artista, és un temperament tan original que ens sembla que val la pena d'insistir.

Hem fet amb Calder l'inevitable *tournee des grands ducs* pel districte V. El barrió chino — com diu ell en un espanyol de clown americà — el té enterat. L'altra vegada ja s'hi va divertir de valent. Ara hi ha volgut tornar de totes passades. Sabem que a París no parlava a les seves amitats d'altra cosa. «Sobretot que no el tirin a terra — exclama —, o si no no em veureu més a Barcelona.» El tranquil·litzen. Fa tanta anys que en parlen i no es decideixen mai... Els andrògins preciosistes de Cal Sacristà l'intriguen. El quadro flamenc del Bar del Manquet l'entusiasma... Allà, entre dues danses, el parlem del seu circ. L'informem d'allò que tothom diu. Que ell es diverteix més amb els seus ninots de ferro i drap que no els espectadors. I Calder, que té les requintes inesperades i desconcertants dels pallsos genials, ens contesta amb impagable serietat: «Sí, Jo tinc tot el públic al davant per a divertir-me, mentre que el públic només es pot divertir amb mi.»

L'endemà el retrobem a les Galeries Syra. El dia abans de les seves exhibicions. S'entesta a oferir-nos les primícies dels seus objectes i dels seus dibuixos. I agafa la carpeta on guarda les seves guaixes. L'obre. Però tots els dibuixos estan col·locats a l'inrevés. Amb tot, ell no s'immuta. Es disposa a ensenyar-nos-els. I davant les nostres protestes, engega: «No hi fa res. Així el dia de l'exposició, quan els veureu del dret, us semblaran uns altres i tindreu una sorpresa.» Calder, ja ho hem dit, veritable criatura gran, es diverteix amb tot. Amb el seu circ. I amb els seus dibuixos, també. Mentre un altre artista us mostra les seves obres amb gran serietat i emoció continguda — la impassibilitat que gasta i el silenci que observa Joan Miró en aquests casos fan una gran impressió —, Calder s'ultraïa inòcnicament i ingenuament els seus dibuixos que us va ensenyant: «Això és l'esquelet d'un Tal (un dels assistents). Això altre és una bombeta de les que exploten al barrió chino...», i altres facècies infantils per l'estil.

de simi gegant o d'ós polar dins l'americana de xeviot que li ve gran, els pantalons de franela sense planxar i les sabates de gamsa pelades, creava un contrast curiosíssim. Les Galeries Syra feien goig de debò. Hi havia de tot. Russo, l'home que al costat de Marimetti jugà un rol tan important a l'època heroica del futurisme italià, passejava per la sala la seva actual barbeta feixista i *poivre et sel* i acollia les presentacions amb untuosa cerimoniositat. A Mr. i Mrs. Muir Whitehill, uns nordamericans que va invitar Calder, els va començar a rodar el cap així que van veure el primer objecte i no els va parar fins acabada la sessió. En un rocó, figura de pessebre, absent com una flor, hi ha Joan Miró que somia amb els ulls fets en un altre món. En els moments de més quietud, quan l'expectació és més viva, una veu inoportuna furada invariàblement el silenci i molla per a fer-se remarcar: Carles Sindreu i Pons que desafina...

I Calder comença a treure objectes. I ens fa l'efecte d'assistir a una veritable classe d'astronomia. «No ho havien vist mai, exclamen alguns davant aquella mecànica celeste i aquell moviment d'astres en miniatura. En aquests temps de plagi descarat, de repetició eterna i de moltonisme artístic, que en fa de goig poder dir davant una obra «No ho havien vist mai, i poder tenir la mateixa sensació de cosa inospitada que ha d'experimentar el salvatge davant una gramola o una Gillette que ignorava! Què es proposa Calder amb els seus objectes? Escoldem-lo com s'explica en el seu francès pintoresc i divertit: «He desitjat abans de tot donar una sensació dels objectes en l'espai, de velocitats travessant entre els objectes i de diferències entre les densitats atmosfèriques. Més tard, he tingut la idea que les distàncies han d'ésser variables per a donar una universalitat a aquestes construccions que volen suggerir sistemes universals. I després la idea del moviment, de moviments que són bells en si. He fet algunes construccions que estan animades per motoretis i altres que estan mogudes per la gravetat, com aquestes que he portat.»

Calder té un temperament més dinàmic que estàtic. Mentre altres artistes senten la plasticitat de les formes quietes, ell sent més que res el moviment. En el circ, no cerca la bella actitud de Pacòbata, com faria un altre escultor, sinó els exercicis més dinàmics. I en els seus objectes la formà, d'una simplicitat esquelètica, ha estat reduïda a la mínima expressió, l'estrictament necessari per a produir el moviment. En els seus objectes s'observa la mateixa paciència, la mateixa precisió, el mateix sentit de l'equilibri i, sobretot, el mateix formidable enginy que ha calgut per a construir les seves figures de circ. Objectes mòbils i circ. Aquest és el veritable Calder. Molt més autèntic que el dels dibuixos, massa influenciats per Miró i Picasso. Excepció feta de les deliciosos dibuixos de circ, una mostra dels quals re-

raspalls per a tots els usos
articles de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

SEBASTIÀ GASCH

Sebastià Gasch
"Un ianqui a Barcelona"
Mirador, 23 de febrero de 1933

Carta nº 359

A J.V. Foix

Palma de Mallorca, 19 de julio de 1933

7
Palma, 19 juliol 1935

Volgut amic; Per l'amic Prats us
hauréu enterat dels resultats de la meua
darrera estada a París, dels que crec
poguer estar content. — Com y de que
també dir, en 2er vol vol congratular-me
en número de 'Cahiers d'art' que sortirà
als volts de la meua exposició (Galeries de la
Duchesse: del 20 d'octubre al 13 de novembre)
i que servirà a l'anomenat de catàleg. — Hi
hauréu reproduïdes les darreres 108 pàgines:
textos en francès, anglès i alemany. — Jo vol
criar per Catalunya fórmes noves i
escriure'n sin gudeu en vostre nu, com en
la meua pintura a fons, i son gran
català i gran poeta, lo que y permetre
trie de tractar-la en alguns dos aspectes
donat el caràcter de 'Cahiers d'art' seria
interessant que a part de metamorfosis i imer-
gions poètiques que la meua obra y imer-
sugeria i que en un temperament com el
vostre esplumejaran ja per si sols, parlessin
també del costat pluriètic i racial en
tot lo que pugui existir de lligams amb
la pura tradició catalana — primitius, roman-
ticisme — i tot lo que racialment pugui
acostar-la al paisatge català.

en el seu aspecte mitjà i vigorós, o el costar
racial de la música o folk. L'orgà i l'admi-
rable gent de casa nostra. - aquesta darrera
etapa meua ha estat feta exclusivament
a Catalunya, com sabem. - Crec que
podrien fer una cosa importantíssima
escrivint això, enfocant-ho d'un punt de
vista que ningú ha fet encara i tota
l'aspecte d'imperialisme racial que
podria tenir per a nosaltres.

Jo demanaré a en Zervós de publicar
aquest text en catàleg, lo que faria molt
bonic. - On se no obstant ni acceptarà,
però insistiré sobre la semblança de
la llengua llatina. - Cas a haver d'estar
publicat en francès - fent constar natu-
ralment que he estat traduït del català
per en n' preferiu escriure'l directa-
ment en aquesta llengua o n' preferiu
traduir-lo després. - Així interessen
la idea, lo que en donaria molt goig
aven pensant. Ho per a després escriure'l,
ja me veu temps fins el 15 agost.

Per la resta d'Espanya, veuen equi-
parat d'escriure sobre mi? - Jo ho he
pensat i no trobo ningú.

Per les edicions Skira tinc que il·lustrar
un llibre; hem convingut que els pensaria
els escriptors que jo que il·lustrar i jo
faré lo mateix. - Quin llibre veuen

il. lustrat per mi? - No é necessari que sigui
un escriptor francès - Fin ara han il. lustrat:
Ovidi per Picens, Mallarmé per
Matisse, Rimbaud per Masson, Lautrec
Mont per Dalí.

Dec fer també un aigua fort d'any
de mitologia. - Geni veien fer per mi?
aquestes dos coses que y demano poder
veure. El millor cos que jo, jo m. h. poder
Trobo un poc confós per recollir, el vostre
consell pot ésser de molta valia per mi!
Estarem aquí fins a principi de la
vintena setmana, per reposar un poc
l'arribar a Barcelona jo proseguiré
telefonar. etc.

Font la meua mulla com jo estarem
molt contents de ve'ri que han en de
per' un dia amb moralitat. Montroig
y enviem tota un for record a
la victòria.

Deu vau,

[7]

Miró.

Palma, 19 Juliol 1933

Volgut amic;

Per l'Amic Prats us haureu enterat dels resultats de la meva darrera estada a Paris, dels que crec poguer estar content. Com us degué també dir, en Zervos
5 vol consagrar-me un número de "Cahiers d'Art" que sortirà als volts de la meva exposició (Galeries Georges Bernheim: del 30 Octubre al 13 Novembre) i que serviria a l'ensem de catàleg. Hi haurà reproduïdes les darreres 18 teles i textos en francès, anglés i alemany. Jo voldria que per Catalunya fós-siu vós qui escriguéssiu quelcom sobre mí, coneixeu la meva pintura a fons, i
10 sou gran català i gran poeta, lo que us permetria de tractar-la en aquests dos aspectes. Donat el caràcter de "Cahiers d'Art" seria interessant que apart les metamórfosis i imatges poètiques que la meva obra us pugui suggerir i que en un temperament com el vostre espurnejarán ja per sí soles, parléssiu també del costat pictòric i racial en tot lo que pugui existir de lligams amb la pura tra-
15 dició catalana –primitius, art romànic– i tot lo que racialment pugui acostar-la al paisatge català en el seu aspecte nítid i vigorós, o al costat racial de la música o folklore i a l'admirable gent de casa nostra. Aquesta darrera etapa meva ha estat feta exclusivament a Catalunya, com sabéu. Crec que vós podríeu fer una cosa importantíssima escrivint això, enfocant-ho d'un punt
20 de mira que ningú ha fet encara i sota l'aspecte d'imperialisme racial que podria tenir per a nosaltres.

Jo demanaré an en Zervos de publicar aquest text en català, lo que faria molt bonic. No sé no obstant si acceptarà, però insistiré sobre la semblança de les llengües llatines. Cas d'haver d'estar publicat en francès –fent constar
25 naturalment que ha estat traduït del català– penseu si preferiu escriure'l directament en aquesta llengua o si preferiu traduïr-lo després. Si us interessa aquesta idea, lo que em donaria molt goig, aneu pensant-ho per a després escriure'l, ja que tenim temps fins el 15 agost.

Per la resta d'Espanya, veieu algú capaç d'escriure sobre mí? Jo ho he
30 pensat i no trobo ningú.

Per les edicions Skyra tinc que il·lustrar un llibre; hem convingut que ells pensarien els escriptors que jo puc il·lustrar i jo faria lo mateix. Quin lli-
bre veieu il·lustrat per mí? No és necessari que sigui un escriptor francès. Fins ara han il·lustrat: Ovidi per Picasso, Mallarmé per Matisse, Rimbaud per
35 Masson, Lautréamont per Dalí.

Dec fer també un aigua-fort d'assumpte mitològic. Quin veieu fet per mí?

Aquestes dos coses que us demano podeu veure-les millor vós que jo; jo m'hi trobo un poc confós per a escollir, el vostre consell pot ésser de molta valúa per mí.

Estarem aquí fins a primers de la vinenta setmana, per a reposar un poc; a l'arribar a Barcelona ja procuraré telefonar-vos.

40

Tant la meva muller com jo estarem molt contents de qué vinguéu a passar després uns dies amb nosaltres a Montroig.

Us enviem tots dos un bon record a vòs i la Victòria.

Ben vostre,

45

Miró.

.....

Carta manuscrita. Dos fulls de 271 x 209 mm escrits el primer per les dues cares i el segon per una cara. Fons: Hereus de J.V. Foix.

5. *Cahiers d'Art*, 1934, núms. 1-4. Número dedicat a Joan Miró sota la direcció de Christian Zervos. Amb textos de Christian Zervos, Maurice Raynal, Robert Desnos, Benjamin Peret, Ernest Hemingway, René Gaffé, Ragnar Hoppe, George Antheil, Will Grohmann, Vicente Huidobro, Pierre Guéguen, James Johnson Sweeney, Léonide Massine, Herbert Read, J.V. Foix, Jacques Viot, Anatole Jakovski. Il·lustrat amb dos pochoirs de Joan Miró (Cramer 1989, núm. III, pp. 20-21) fets especialment per a aquest número. La premsa catalana parlà d'aquesta publicació.

6-7. *Les Dernières Oeuvres de Joan Miró*, Galerie Georges Bernheim & Cie, París, del 30 d'octubre al 13 de novembre de 1933. Tal com preveu Miró, Prats devia haver-ne informat Foix perquè uns dies abans de rebre aquesta carta el poeta havia publicat un article a *La Publicitat* (13 de juliol de 1933), titulat "Itineraris", en el qual explicava els projectes futurs de Miró, com per exemple el número que li dedicaria la revista *Cahiers d'Art*. Foix treia la conclusió que l'expansió de Catalunya a través de Miró i de Dalí era una realitat, ja que Miró es nodria, com Dalí, de les més "delicades essències de la nostra espiritualitat".

7-8. Pintures segons un collage (Dupin i Lelong-Mainaud 2000, núms. 415-431, pp. 72-83).

36. Es desconeixen quins foren els suggeriments de Foix, però el novembre de 1933, amb l'impressor Lacourrière, Miró va gravar una planxa a la punta seca titulada *Daphnis et Chloé* (Dupin 1984, núm. 9, p. 31).

38. a: interlineada al manuscrit.

Nota n° 5

CAHIERS D'ART

REVUE D'ART PARISSANT DIX FOIS PAR AN - DIRECTEUR : CHRISTIAN ZERVOS
PEINTURE, SCULPTURE, ARCHITECTURE, ART ANCIEN, ETHNOGRAPHIE, CINÉMA

1-4

9e ANNÉE 1934

L'ŒUVRE DE JOAN MIRÓ DE 1917 A 1933. — SCULPTURES DE L'AMÉRIQUE DU N. O. — NOUVELLES PHOTOGRAPHIES. — RÉFLEXIONS SUR BRANCUSI. — NOUVEAUX PONTS DE MAILLART, PAR S. GIEDION. — EAUX FORTES DE CHAGALL POUR LA BIBLE, PAR JACQUES MARITAIN. — LES MAISONS DE L'ARCHIPEL GREC, PAR PANO DJELEPY. LE VISAGE DE LA GRÈCE, PAR S. GIEDION. — FERNAND LÉGER ET LA POÉSIE DE L'OBJET. — L'ESPRIT DADA DANS LA PEINTURE, PAR GEORGES HUGNET. — ARCHITECTURES GRECQUES D'AUJOURD'HUI, PAR P. KARANTINOS. — LES LIVRES. — LES EXPOSITIONS A PARIS ET AILLEURS.

FRANCE
FRANCS 40

EDITIONS «CAHIERS D'ART» 14, RUE DU DRAGON. PARIS (VIe ARRONDISSEMENT)

1934 Vol. IX

NUMÉRO 1/4 (p. 11-124)

La jeune peinture : Joan Miro, par Christian Zervos. Textes de Maurice Raynal, Robert Desnos, Benjamin Péret. *The Farm*, by Ernest Hemingway. Textes de René Gaffé, Ragnar Hoppe, George Anteil, Will Grohmann, Vincente Huidobro, Pierre Guéguen, James Johnson Sweeney, Léonide Massine, Herbert Read, J. V. Foix, Jacques Viot, Anatole Jacovski.

Sculptures en bois de l'Amérique du N. O., par Leonhard Adam. *Nouveaux Ponts de Maillart*, par S. Giedion. Nouvelles photographies (Ringl, Pit, Walter Peterhans, Horacio Coppola). *Pallas Athéné ou le visage de la Grèce*, par S. Giedion. *Réflexions sur Brancusi*, par C. Zervos. *Eaux-fortes de Chagall pour la Bible*, par Jacques Maritain. *Les Maisons de l'archipel grec*, par Palos Djelepy. *Fernand Léger & la Poésie de l'objet*, par C. Zervos. *Dada à Paris, V*, par Georges Hugnet. *Le Futur Palais des Soviets à Moscou*. Notes sur l'architecture grecque moderne. *Les Nouveaux Bâtiments scolaires de l'État hellénique*, par P. Karantinos. Les livres d'art ancien et moderne. Les expositions à Paris et ailleurs.

Pochairs de Joan Miró para ilustrar "Cahiers d'Art"

ITINERARIS

★★ MEDITACIONS SOBRE LA U. R. S. S. — *Potser el capítol més interessant de l'assaig sobre Rússia, de Waldo Frank, que venim transcrivint en síntesi, és el que es refereix a la filosofia oficial dels Soviets. Frank pregunta: III. - ¿La filosofia oficial del Comunisme rus (el materialisme dialèctic) pot arribar a fundar la cultura del món novell? Per a Frank, la dialèctica materialista, per mitjà de la qual Marx trobà un ordre progressiu a les grans èpoques de la història — asiàtica, greco-romana, feudal, burgesa — era de les "cultures" socialistes, constitueix una fisiologia de la història. "La fisiologia de l'home el revela, empíricament, com un organisme; després, limitant-se a certes fases, coordina el seu ésser i la seva conducta físiques. No intenta definir aquesta entitat: l'home, ni exhaurir el camp obert a la naturalesa humana. Semblantment, en la seva "fisiologia de la història", Marx era forçat de suposar que la humanitat, en la seva extensió històrica, és un cos orgànic. Hipòtesi genial que Marx compartia amb Hegel, com Hegel amb Spinoza. Marx, a la vegada, fa la prova del que adés només havia suposat; la seva "fisiologia" de la producció, de la distribució econòmiques treu un ordre — per bé que rudimentari i imperfecte — de l'anarquia que presenta la conducta històrica de l'home: ordre que satisfà en nosaltres l'experiència i la raó." Aquesta demostració, segons Frank, col·loca Marx entre els grans filòsofs naturalistes "al costat de Darwin". Però fou, també, un "profeta". això és: home d'acció. "El saber, per a ell, no significava res sense aplicació pràctica". No "explicar", ans "fer" la història.*

P O C R U S

Nota nº 7 – 8

Pintura, 1933
Colección particular

Carta nº 404
A Magí Albert Cassanyes
Mont-roig, 15 de agosto de 1935

Montuig (Jarragon),

15 / 8 / 25.

Carissim Canaiges; He llegit <

A. C. lo que havien escrit sobre
de meves obres. - A l'agrair-vos
ho dec també dir-vos que això m'
encoratja pel fet d'ésser dit per un
home com vós, ja sabeu la valúe que
dona a les vostres opinions, de ja ja
moltíssim de temps, majorment emocio-
nant en aquests temps d'inbeilitat
creixent i de vergonyosa cobardia.

El fet de morir la mare de la
meua muller no em permeté disposar
de temps per a acompanyar-vos a aquestes
darreres obres, pui x ténis per anar
m'eu a París immediatament; les fotos
doven una idea molt incompleta d'elles.

Ara estic treballant molt, i així
le més mínims idees preconceudes i de

Xant me de m'eu m'eu portar solament
per la circunstable forces de l'al.lucinació
i pel divi' atzar.

Je purament « darrer » d'any
feré una gran exposició « Praga ».
Estare' a gu' fins « la tardor ».
i després ja en veurén a Barcelona.

Es estremy ls may vostre amic

mió.

404 A Magí Albert Cassanyes. Mont-roig, 15 d'agost de 1935

Montroig (Tarragona), 15/8/35.

Caríssim Cassanyes;

He llegit a A.C. lo que heveu escrit sobre la meua obra. A l'agraïr-vos-ho dec
també dir-vos quan això m'encoratja pel fet d'ésser dit per un home com
5 vòs, ja sabeu la valúia que dono a les vostres opinions, des de ja fa moltíssim de
temps, majorment emocionants en aquests temps d'imbecilitat creixent i de
vergonyosa cobardia.

El fet de morir la mare de la meua muller no em permetè disposar de
temps per a ensenyar-vos aquestes darreres obres, puix tenia que anar-m'en
10 a Paris immediatament; les fotos donen una idea molt incompleta
d'elles.

Ara estic treballant molt, sense la més mínima idea preconcebuda i dei-
xant-me de més en més portar solsament per la irresistible força de l'al·luci-
nació i pel diví atzar.

15 Segurament a darrers d'any faré una gran exposició a Praga.
Estaré aquí fins la tardor i després ja ens veurem a Barcelona.
Us estreny les mans vostre amic,
Miró.

.....
Carta manuscrita. Un full de 218 x 280 mm escrit per les dues cares. Fons: col·lecció privada.

3. Magí Albert Cassanyes, "Joan Miró, el extraordinario", *AC Documentos de Actividad Contemporánea*, vol. 5, núm. 18, 1935.

8-11. Miró es refereix a una sèrie d'obres sobre cartró de 1935 (Dupin i Lelong-Mainaud 2000, núms. 481-495 i 500, pp. 120-133 i 137); Cassanyes n'havia reproduït quatre fotografies en el seu article a la revista *AC*.

15. Es tracta de l'exposició col·lectiva *Mezinárodní Výtava I*, a la galeria *Spolek výtvarných umělců Mánes*, de Praga, del 29 de novembre de 1935 al 2 de gener de 1936.

JOAN MIRÓ, EL EXTRAORDINARIO.

Como toda **realidad** no es en el fondo más que un simple fenómeno psicológico, dicho con más pureza, psíquico, así es el caso que nos parece de un orden completamente secundario, por no decir pueril, el que dicho fenómeno sea el producto de un estado psíquico **activo**, o bien, al contrario, **pasivo**. Este estado **pasivo**, es decir, dependiente en cierta manera que no es este el momento de especificar, de algo **exterior**, desde su reconocimiento y su limita-

ción por la **filosofía crítica**, ha tenido entre otras consecuencias el hacer resaltar **negativamente**, diríamos, a su polo opuesto o **activo**, por medio de una cualidad aparentemente inconciliable, que nos hace mirar con pasión y con mal disimulada envidia a las obras artístico-estéticas en que dicha dualidad, para nosotros fundamental, está superada en una **unidad esencial**, tal como es el caso maravilloso en las obras más significativas de las artes que

llamamos **primitivos** y estudiadas, respectivamente, por las disciplinas prehistóricas y etnográficas.

Ahora bien, esta unidad extraordinaria que tanto nos hace apreciar a las creaciones de los artistas dichos **primitivos**; esta unidad primordial, precisamente es la que nos obliga a otorgar un valor excepcional y a conceder un lugar tan elevado como aislado al caso sorprendente de Joan Miró. Este ha seguido en

"Hombre y mujer" 1935. —Gallerie Pierre Matisse, New-York.

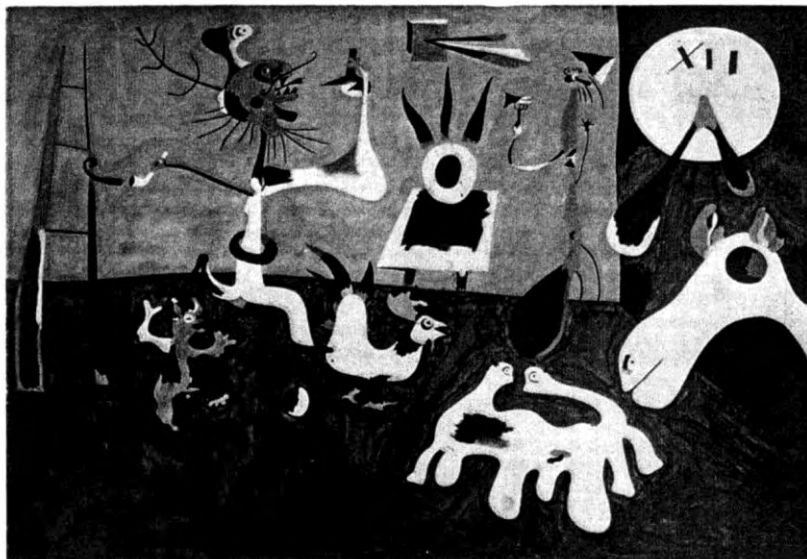
"Dos figuras" 1935.—Gallerie Pierre Matisse, New-York. Fotos Marc Vaux

"La comida de los granjeros" 1935. — Galerie Pierre Matisse, New-York.

el curso de su producción a la misma curva evolutiva que los dichos artistas **primitivos**, es decir que, partiendo de la **figuración** siempre relativamente pasiva y manifestadora de un **magismo** primario, disperso y latente, ha llegado en sus últimas obras a obtener sorprendentes plasmaciones de un extremo abstractivismo de los medios aliados, unitaria y esencialmente, a una vitalidad mágica, obsesionante, que cada día va acercándose más al mundo de los **mitos**.

Estos digamos **premitos**, a los que ha dado forma este extraordinario Joan Miró, no pertenecen aún por ahora al mundo relativamente coherente, y ya más o menos racionalizado, de los **dioses**, sino que ellos proceden directamente del **intermundo**, o sea el mundo inquietador y fuyente de las **larvas**. Mas, no es únicamente esto que nos obliga a dar una importancia excepcional a las producciones del extraordinario Joan Miró, sino que tan valiosa y sorprendente como esta mágica vitalidad reveladora nos parece ser la excepcionalísima intensificación de su forma plástica, y, tanto la una como la otra íntegramente unificadas en aquella **totalidad** que, como nadie, lograron los artistas dichos **primitivos** y que, al conceder al extraordinario Joan Miró una posición singularísima de unificación superadora entre el **Abstractivismo** y el **Surrealismo**, nos muestra a la vez, de una manera diríamos definitiva por lo convincente, a la absoluta superioridad creadora de la **alucinación** sobre la **especulación**, o sea de la **intuición** sobre la **teoría**.

M. A. CASSANYES

Fotos Marc Vaux

"Cuerda y figuras" 1935. — Galerie Pierre Matisse, New-York.

— 41

Magí Albert Cassanyes

"Joan Miró, el extraordinario"

A C. Documentos de Actividad Contemporánea, vol. 5, nº 18, 1935

Para consultar la biografía de Joan Miró podéis acceder a la web

<http://www.fundaciomiro-bcn.org/joanmirobiografia.php?idioma=4>

